

Računovodstvene politike i promjene računovodstvenih procjena

mr. sc. Zdravko Baica, Neven Baica, mag. oec.

Financijski izvještaji sastavljaju se na temelju pravila iz računovodstvenih standarda i propisa koji uređuje računovodstvena pitanja i područje izvještavanja. Međutim, za neke poslovne događaje predviđeno je više pravila ili pravila ne postoje pa ih poduzetnik treba kreirati, dok neki poslovni događaji sadrže neizvjesnost koja zahtijeva procjenjivanje pri čemu poduzetnik koristi računovodstvena načela, dogovore i praksom. Postupanja vezana uz izbor alternativnih pravila, donošenje vlastitih, te pojašnjavanje kriterija za procjenjivanje područje je koje reguliraju odredbe vezane uz računovodstvene politike i računovodstvene procjene.

1. Uvod

Svi poduzetnici dužni su najmanje jednom godišnje sastavljati i prezentirati financijske izvještaje koji su polazna točka za analizu njegova poslovanja, ali i za kontrolupodmirivanja fiskalnih i drugih obveza. Pri sastavljanju financijskih izvještavanja poduzetnici su dužni pridržavati se računovodstvenih načela i računovodstvenih standarda. Unutar računovodstvenih standarda, međutim, postoje prostori unutar kojih poduzetnici mogu izabrati jedno od više ponuđenih rješenja evidentiranja istog poslovnog događaja. Kako bi se u potpunosti razumjeli financijski izvještaji poduzetnika, stoga nije dovoljno pozvati se isključivo na odredbe propisa i službeno objavljenih računovodstvenih standarda koji uređuju pravila evidentiranja poslovnih događaja i izvještavanja već je potrebno i pojasniti kojim se točno načelima, osnovama, dogovorima i praksom poduzetnik koristio pri sastavljanju financijskih izvještaja.

Hrvatski računovodstveni standard (u daljnjem tekstu HSFI) 3 - *Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške* ima za cilj propisati kriterije za izbor i mijenjanje računovodstvenih politika, zajedno s računovodstvenim postupkom i objavljivanjem promjena računovodstvenih politika, promjena računovodstvenih procjena i ispravljanja pogrešaka. Kako je naglašeno točkom HSFI-a 3.1, namjera standarda je da poboljša važnost i usporedivost financijskih izvještaja poduzetnika, kao i usporedivost tih financijskih izvještaja kroz razdoblja i u odnosu na financijske izvještaje drugih poduzetnika.

Prema točki HSFI-a 3.11, odredbe HSFI-a 3 treba primijeniti:

- pri izboru računovodstvenih politika kao i pri njihovoj promjeni i priznavanju učinaka takvih promjena.
- u slučaju promjene računovodstvenih procjena i
- u slučaju ispravljanja pogrešaka prethodnih razdoblja.

U ovom članku bavimo se izborom računovodstvenih politika, njihovoj promjeni, priznavanju učinaka takvih promjena, te promjenama računovodstvenih procjena. Temu ispravljanja pogrešaka prethodnih razdoblja obuhvatili smo u okviru članka *"Ispravak pogreški i knjiženja po rješenju poreznog nadzora"*; koji je objavljen u časopisu RiPup br. 9/2022.

2. Računovodstvene politike

Pri izboru pravila koja će primjenjivati pri evidentiranju poslovnih događaja i izvještavanju, poduzetnik nema potpunu slobodu. Naime, poduzetnik je dužan pridržavati se računovodstvenih standarda čiji je obveznik primjene. Za poduzetnike u RH to su odredbe HSFI-a ili MSFI-a. No, u slučaju kada je odredbama standarda ponuđen izbor između dva ili više pravila, poduzetnik je dužan izabrati jednu od ponuđenih alternativa.

Ovaj izbor dio je računovodstvenih politika. No, u računovodstvenim politikama mogu biti objavljena i pravila koja nisu predviđena HSFI-ima i MSFI-ima u okolnostima koja pojašnjavamo u poglavlju 2.1. i 2.2. ovog članka.

Što su računovodstvene politike i kako ih treba primjenjivati dano je točkama HSFI-a 3.12. do 3.19., a sama definicija propisana je točkom HSFI-a 3.3.:

“Računovodstvene politike – su posebna načela, osnove, dogovori, praksa i pravila koje primjenjuje poduzetnik pri sastavljanju i prezentiranju financijskih izvještaja.”

Pri izboru računovodstvenih politika menadžment poduzetnika treba poštovati Hrvatske standarde financijskog izvještavanja koji su primjenjivi na tu transakciju. U tom slučaju računovodstvene politike primjenjive na tu transakciju ili stavku bit će određene primjenom određenog Hrvatskog standarda financijskog izvještavanja.

Izabrane računovodstvene politike poduzetnik treba dosljedno primjenjivati na slične transakcije, druge događaje i uvjete, osim ako neki Hrvatski standard financijskog izvještavanja ne zahtjeva ili dopušta **kategoriziranje stavaka za koje mogu biti prikladne različite politike**. Ako neki Hrvatski standard financijskog izvještavanja zahtjeva ili dopušta takvo kategoriziranje, prikladna računovodstvena politika odabrat će se i dosljedno primjenjivati na svaku kategoriju.

2.1. Izbor između alternativa

Iz gore navedenih odredbi jasno je da u slučaju kada je odredbama računovodstvenih propisa omogućeno više načina postupanja, poduzetnik je dužan izabrati jednu od ponuđenih alternativa. U nastavku dajemo nekoliko primjera važnijih alternativnih računovodstvenih politika koje određuju HSFI:

- 1) Nakon početnog priznavanja dugotrajne materijalne imovine po trošku nabave, za mjerenje dugotrajne materijalne imovine, prema točki 29. HSFI 6 - *Dugotrajna materijalna imovina*, poduzetnik treba odabrati ili
 - a) Metodu troška ili
 - b) Metodu revalorizacije
 kao računovodstvenu politiku i primijeniti tu politiku na cjelokupnu skupinu dugotrajne materijalne imovine;
- 2) Nakon početnog priznavanja dugotrajne nematerijalne imovine po trošku nabave, za mjerenje dugotrajne nematerijalne imovine, prema točkama 18. i 19. HSFI 5 - *Dugotrajna nematerijalna imovina*, poduzetnik treba odabrati ili
 - a) Metodu troška ili
 - b) Metodu revalorizacije
 kao računovodstvenu politiku i primijeniti tu politiku na cjelokupnu skupinu dugotrajne nematerijalne imovine;
- 3) Nakon početnog priznavanja ulaganja u nekretnine po trošku nabave, kao svoju računovodstvenu politiku, prema točki 13. HSFI 7 - *Ulaganja u nekretnine*, poduzetnik treba izabrati:
 - a) Model troška nabave ili
 - b) Model fer vrijednosti
 i primjenjivati tu politiku na sva svoja ulaganja u nekretnine;
- 4) Prema HSFI 10-Zalihe, postoje tri metode mjerenja utroška zaliha, i to:
 - a) Metoda specifične identifikacije troškova;
 - b) FIFO metoda (prvi ulaz - prvi izlaz) ili
 - c) Metoda ponderiranog prosječnog troška.

2.2. Odstupanja od zahtjeva HSFI-a

Prema točkama HSFI-a 3.13. i 3.14., **neodgovarajuća računovodstvena politika** ne ispravlja se objavljivanjem korištenih računovodstvenih politika, bilješkama i materijalima koja nude objašnjenja. U vrlo rijetkim slučajevima, kada menadžment zaključi

da bi suglasnost sa zahtjevom nekoga HSFI-a bila proturječna cilju financijskih izvještaja, poduzetnik će odstupiti od tog zahtjeva na način naveden u točki 3.15. koju citiramo:

“Kada poduzetnik odstupa od zahtjeva bilo kojeg standarda u skladu s točkom 3.14., treba objaviti:

- a) *da je menadžment zaključio kako financijski izvještaji istiniti i fer prikazuju financijski položaj, financijsku uspješnost i novčane tokove poduzetnika,*
- b) *da se postupilo u skladu s primjenjivanim standardima, osim što se odstupilo od određenog zahtjeva kako bi se postiglo fer prezentiranje,*
- c) *naziv standarda od kojega je poslovni poduzetnik odstupio, prirodu od stupanja, uključujući postupak kojeg bi zahtijevao standard, razlog zašto bi taj postupak bio tako obmanjujući u danim okolnostima, i*
- d) *da svako prezentirano razdoblje, financijski učinak odstupanja na svaku stavku financijskih izvještaja koja bi se objavila da se izvještavalo u skladu sa zahtjevom.”*

Točka HSFI-a 3.16. propisuje da u slučaju kada poduzetnik odstupi od zahtjeva sadržanih u HSFI-ima u prethodnom razdoblju i to odstupanje ima učinke na iznose priznate u financijskim izvještajima tekućeg razdoblja, prikazat će objavljivanja u gore navedenim točkama c) i d).

2.3. Ne postojanje primjenjivog HSFI-a

Točkama HSFI-a 3.17. i 3.18. propisana su postupanja u slučaju kada ne postoji HSFI primjenjiv na transakciju i druge događaje. U tom slučaju **menadžment će pri sastavljanju i primjenjivanju računovodstvenih politika prosuditi i izabrati one računovodstvene politike koje osiguravaju:**

- a) informacije koje su važne i potrebne korisniku pri donošenju ekonomskih odluka;
- b) pouzdane informacije tako da financijski izvještaji:
 - vjerno predočuju financijski položaj, financijsku uspješnost i novčane tokove poduzetnika,
 - odražavaju ekonomsku bit transakcija, drugih događaja i uvjeta, a ne samo zakonsku formu,
 - budu neutralni i nepristrani,
 - budu temeljeni na opreznosti,
 - potpuni su u svim važnim aspektima).

Pri prosuđivanju menadžment će razmotriti primjenjivost sljedećih izvora:

- 1) zahtjeve i upute u HSFI-ima koji obrađuju slična ili povezana pitanja;
- 2) definicije, kriterije priznavanja i koncepte mjerenja imovine, obveza, kapitala, prihoda, rashoda i rezultata poslovanja iz Okvira HSFI-a;
- 3) zahtjeve i upute sadržane u MSFI-ima; i
- 4) svu drugu stručnu literaturu i dobru praksu drugih subjekata ako je u skladu s prethodnim točkama.

Jedan od primjera jest pravilo priznavanja dobitka ili gubitka kod primjene ugovora o prodaji i povratnom poslovnom najmu. Naime u HSFI-ima je propisano samo jedno pravilo odredbom HSFI-a 15.35:

“Ako se prodaja i povratni najam odvijaju u okviru poslovnog najma i ako se transakcija temelji na fer vrijednosti, dobit ili gubitak priznaje se u račune dobiti i gubitka.”

U HSFI-ima međutim ne postoje odredbe koje pojašnjavaju postupanje kada transakcija prodaje odstupa od fer vrijednosti. Takvo pojašnjenje dano je točkom 61. MRS-a 17.:

"Ako se u okviru transakcije prodaje s povratnim najmom za ključni poslovni najam, te je jasno da je transakcija izvršena po poštenoj vrijednosti, sva se dobit ili gubici odmah priznaju.

***Ako je prodajna cijena niža od poštene vrijednosti**, sva se dobit ili gubitak odmah priznaju, osim ako se gubitak kompenzira budućim plaćanjima najma nižima od tržišne cijene, te se u tom slučaju gubitak odgađa i amortizira razmjerno plaćanjima najma tijekom razdoblja u kojemu se očekuje uporaba imovine.*

***Ako je prodajna cijena viša od poštene vrijednosti**, iznos koji premašuje poštenu vrijednost odgađa se i amortizira tijekom razdoblja u kojemu se očekuje uporaba imovine."*

Poduzetnik, obveznik HSFI-a, koji želi primijeniti pravila iz gore citirane točke MSFI-a mora sukladno točki HSFI-a 3.17 donijeti odluku o uključivanju ovih pravila u svoje računovodstvene politike, te primjenu pravila objaviti u bilješkama uz financijske izvještaje.

2.4. Promjena računovodstvene politike

Osnovno pravilo kada poduzetnik treba mijenjati računovodstvene politike propisano je točkom HSFI-a 3.20:

"Poduzetnik će mijenjati računovodstvene politike samo ako je promjena zahtijevana Hrvatskim standardom financijskog izvještavanja ili ako promjena rezultira financijskim izvještajima koji pružaju pouzdanije i važnije informacije o financijskom položaju, uspjehu i novčanim tokovima poduzetnika."

Prema točki HSFI-a 3.21, **nisu promjena računovodstvenih politika sljedeće:**

- primjena neke računovodstvene politike za transakcije, druge događaje ili uvjete koje su u biti različite od prije nastalih; i
- primjena nove računovodstvene politike za transakcije, druge događaje ili uvjete koje se prije nisu desile ili su bile beznačajne.

ističemo...

Iz navedenih odredbi proizlazi da se **računovodstvene politike ne mijenjaju** iako su zahtijevane odredbama HSFI-a, **kada se odnose na stavke koje su beznačajne**, jer promjena računovodstvene politike na takvim stavkama ne može uticati na povećanje pouzdanosti i važnosti informacija o financijskom položaju, uspjehu i novčanim tokovima poduzetnika

Točkom HSFI-a 3.22 pojašnjeno je da se s promjenama računovodstvenih politika postupa na sljedeći način:

- kada je promjena računovodstvenih politika rezultat početne (prve) primjene nekog HSFI-a, ta promjena iskazuje se u skladu s tim HSFI-em; ili
- kada se računovodstvene politike mijenjaju dobrovoljno ili kada je promjena računovodstvenih politika rezultat početne (prve) primjene nekog HSFI-a koji ne sadrži prijelazne odredbe primjenjive na tu promjenu i kada je izvedivo odrediti učinke promjene računovodstvene politike određenog razdoblja ili kumulativne učinke promjene, poduzetnik promjenu računovodstvene politike **treba primijeniti retroaktivno**.

Iz navedene odredbe razvidno je da treba razlikovati dva postupanja, buduću primjenu - promjenu računovodstvene politike i retroaktivnu primjenu računovodstvene politike

2.4.1. Buduća primjena računovodstvene politike

Promjena računovodstvene politike dopuštena je i kada je neizvedivo primijeniti novu politiku na bilo koje prethodno razdoblje. U tom slučaju radi se o budućoj primjeni promjena računovodstvene politike.

Što je buduća primjena propisano je točkom HSFI-a 3.10.:

*"**Buduća primjena** – promjena računovodstvenih politika i priznavanja učinaka promjena računovodstvenih procjena je:*

- primjenjivanje nove računovodstvene politike na transakcije, druge događaje i uvjete nastale nakon datuma s kojim su politike promijenjene, i*
- priznavanje učinaka promjena računovodstvenih procjena u tekućem i budućim razdobljima uvjetovanih tom promjenom."*

2.4.2. Retroaktivna primjena računovodstvene politike

Definicija retroaktivne primjene nove računovodstvene politike primjena dana je točkom HSFI-a 3.7.:

*"**Retroaktivna primjena** je primjenjivanje nove računovodstvene politike na transakcije i druge događaje kao da se ta politika oduvijek primjenjivala."*

Točkom HSFI-a 3.23 propisano je da, **ako je izvedivo, poduzetnik čeretroaktivnom primjenom** promijenjene računovodstvene politike uskladiti svaku komponentu kapitala, na koju to ima učinak, početno stanje za najranije prikazano razdoblje i druge usporedne iznose objavljene za svako prezentirano razdoblje, kao da se nova računovodstvena politika oduvijek primjenjivala.

U slučaju kada je neizvedivo odrediti učinke, ili kumulativne učinke, mijenjanja računovodstvene politike u prethodnim razdobljima, poduzetnik će primijeniti novu računovodstvenu politiku na knjigovodstvene iznose imovine i obveza sa stanjem na početku najranijeg razdoblja za koje je izvediva retroaktivna primjena, što može biti i tekuće razdoblje. Odgovarajuća usklađenja poduzetnik će provesti na svakoj komponenti kapitala na koju se usklađenje odnosi. Usklađivanje se obično provodi na stavci zadržane dobiti.

Preciznija uputa **kada je neizvedivo odrediti učinke, ili kumulativne učinke** dana je u sklopu definicije riječi "neizvedivo":

*"**Neizvedivo** – primjena zahtjeva je neizvediva kada ih poduzetnik ne može primijeniti nakon svih razumnih nastojanja da to učini. Za određeno prethodno razdoblje, neizvedivo je primijeniti promjenu računovodstvene politike retroaktivno ili obaviti prepravljavanje retroaktivno da bi se ispravila pogreška ako:*

- nisu odredljivi učinci retroaktivne primjene ili retroaktivnog prepravljavanja,*
- retroaktivna primjena ili retroaktivno prepravljavanje zahtijeva pretpostavke o namjerama menadžmenta koje bi bile u tom razdoblju, ili*
- retroaktivna primjena ili retroaktivno prepravljavanje zahtijeva značajne procjene iznosa i nemoguće je objektivno*

razlučiti od drugih informacija one informacije o tim procjenama koje:

- I) pružaju dokaze o okolnostima koje su postojale na datum na koji bi se ti iznosi priznali, mjerili ili objavili, i
- II) bile bi dostupne iz ostalih informacija kada bi financijski izvještaji za to prethodno razdoblje bili odobreni za objavljivanje."

Iz navedene odredbe proizlazi da kod retroaktivne primjene promijenjene računovodstvene politike uz prikazane izmjene komparativnih financijskih izvještaja prethodnih razdoblja u godini promjene računovodstvene politike treba proknjižiti i promjene na imovini i obvezama. Sva tako ispravljena početna stanja treba prikazati kao korekciju zadržane dobiti, no moguće je korigirati i ostale komponente kapitala. Navedeno pojašnjavamo kroz primjer u nastavku.

Primjer 1. - Promjena metode mjerenja zaliha

Poduzetnik od 2020. kod utroška zaliha sirovina primjenjuje metodu ponderiranog prosječnog troška. Poduzetnik je u 2022. donio odluku o promjeni računovodstvene politike utroška zaliha sirovina na metodu FIFO jer je ta metoda primjerenija za njegovo poslovanje. Primjena metode FIFO za utrošak zaliha sirovina primjenjuje se retroaktivno, pa imamo sljedeće podatke:

Tablica 1.: Pregled promjena zbog promjene računovodstvene politike

R. br.	Opis	2020.	2021.	Ukupno
1	2	3	4	5
1.	Trošak zalihe sirovina uz primjenu metode prosječnog troška	450.000	510.000	960.000
2.	Trošak zaliha sirovina uz primjenu metode FIFO	350.000	440.000	790.000
3.	Povećanje vrijednosti zaliha	100.000	70.000	170.000
4.	Smanjenje troškova sirovina i materijala	100.000	70.000	170.000
5.	Povećanje dobiti prije oporezivanja	100.000	70.000	170.000
6.	Povećanje poreza na dobit	20.000	14.000	34.000
7.	Povećanje dobiti poslije oporezivanja	80.000	56.000	136.000

Tablica 2.: Račun dobiti i gubitka za razdoblje od 1.1. do 31.12.2020.

Oznaka pozicije	Naziv pozicije	2020.	Korigirana 2020.
1	2	3	4
II.	POSLOVNIRASHODI	8.661.270	8.561.270
II.3.	Materijalni troškovi	6.309.900	6.209.900
II.3.a)	Troškovi sirovina i materijala	426.660	326.660
VIII.	UKUPNIRASHODI	8.761.581	8.661.581
IX	DOBITPRIJEOPOREZIVANJA	461.918	561.918
XI	POREZNADOBIT	122.310	132.310
XII	DOBITRAZDOBLJA	339.608	429.608

Da se je u 2020. kod utroška zalihe sirovina upotrebljavana metoda FIFO umjesto metode prosječnog ponderiranog troška troškovi sirovina bili bi manji za 100.000 kn. Zbog smanjenja troškova sirovina i materijala u korigiranom računu dobiti i gubitka za 2020., osim pozicije "troškovi sirovina i materijala" smanjile su se za 100.000 kn

i pozicije "materijalni troškovi", "poslovni rashodi" i "ukupni rashodi". Zbog navedenog smanjenja troškova povećala se za 100.000 kn pozicija "dobit prije oporezivanja", pozicija "porez na dobit" povećala se za 10.000 kn (100.000 x 10%), dok se pozicija "dobit razdoblja" povećala za 80.000 kn.

Tablica 3.: Bilanca na datum 31.12.2020.

Ozn. poz.	Naziv pozicije	2020.	Korigirana 2020.
1	2	3	4
C.	KRA TKOTRAJNAIMOVINA	1.483.519	1.583.519
C.I.	ZALIHE	1.288.600	1.388.600
C.I.1.	Sirovine i materijali	238.630	338.630
F.	UKUPNO AKTIVA	3.926.140	4.026.140
A.	KAPITALIREZERVE	3.282.560	3.362.560
V.	ZADRŽANADOBITILIPRENESENI GUBITAK	410.000	410.000
V.1.	Zadržana dobit	410.000	410.000
VI.	DOBITILIGUBITAKPOSLOVNEGODINE	339.608	419.608
VI.1.	Dobit poslovne godine	339.608	429.608
D.	KRA TKOROČNEOBVEZE	417.520	427.520
D.8.	Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	75.475	95.475
F.	UKUPNA PASIVA	3.926.140	4.026.140

Da se je u 2020. kod utroška zalihe sirovina upotrebljavana metoda FIFO umjesto metode prosječnog ponderiranog troška zaliha sirovina bila bi veća za 100.000 kn. Zbog povećanja zaliha sirovina i materijala u korigiranoj bilanci na datum 31. 12. 2020., osim pozicije "zalihe sirovina i materijala" povećale su se za 100.000 kn i pozicije "zalihe", "kratkotrajna imovina" i "ukupna aktiva". Zbog navedenog smanjenja troškova sirovina povećala se za 90.000 kn pozicija "dobit poslovne godine" (i pozicije "dobit ili gubitak poslovne godine" i "kapital i rezerve"), a pozicija "obveze za poreze, doprinose i slična davanja" i pozicija "kratkoročne obveze" povećale su se za 10.000 kn povećane obveze za porez na dobit (100.000 x 10%), dok se pozicija "ukupna pasiva" povećala za 100.000 kn.

Tablica 4.: Račun dobiti i gubitka za razdoblje od 1.1. do 31.12.2021.

Ozn. poz.	Naziv pozicije	2020.	Korigirana 2020.
1	2	3	4
II.	POSLOVNI RASHODI	8.118.720	8.048.720
II.3.	Materijalni troškovi	5.844.060	5.774.060
II.3.a)	Troškovi sirovina i materijala	397.050	327.050
VIII.	UKUPNI RASHODI	8.230.610	8.160.610
IX	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	459.519	529.519
XI	POREZNA DOBIT	117.150	124.150
XII	DOBIT RAZDOBLJA	342.369	405.369

Da se je u 2021. kod utroška zalihe sirovina upotrebljavana metoda FIFO umjesto metode prosječnog ponderiranog troška troškovi sirovina bili bi manji za 70.000 kn. Zbog smanjenja troškova sirovina i materijala u korigiranom računu dobiti i gubitka za 2021., osim pozicije "troškovi sirovina i materijala" smanjile su se za 70.000 kn i pozicije "materijalni troškovi", "poslovni rashodi" i "ukupni rashodi". Zbog navedenog smanjenja troškova povećala se za 70.000 kn pozicija "dobit prije oporezivanja", a pozicija "porez na dobit" povećala

se za 7.000 kn (70.000 x 10%), dok se pozicija "dobit razdoblja" povećala za 63.000 kn.

Tablica 5.:

Bilanca na datum 31. 12. 2021.

Ozn. poz.	Naziv pozicije	2020.	Korigirana 2020.
1	2	3	4
C.	KRA TKOTRAJNA IMOVINA	3.237.499	3.407.499
C.I.	ZALIHE	2.663.959	2.833.959
C.I.1.	Sirovine i materijali	662.219	832.219
F.	UKUPNO AKTIVA	5.466.700	5.636.700
A.	KAPITALIREZERVE	4.902.560	5.038.560
V.	ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK	1.321.810	1.401.810
V.1.	Zadržana dobit	1.321.810	1.401.810
VI.	DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE	840.000	903.000
VI.1.	Dobit poslovne godine	840.000	903.000
D.	KRA TKOROČNE OBVEZE	482.820	499.820
D.8.	Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	84.764	101.764
F.	UKUPNA PASIVA	5.466.700	5.636.700

Da se je u 2020. i 2021. kod utroška zalihe sirovina upotrebljavala metoda FIFO umjesto metode prosječnog ponderiranog troška zaliha sirovina bila bi veća za 170.000 kn. Zbog povećanja zaliha sirovina i materijala u korigiranoj bilanci na datum 31. 12. 2021., osim pozicije "zalihe sirovina i materijala" povećale su se za 170.000 kn i pozicije "zalihe", "kratkotrajna imovina" i "ukupna aktiva". Zbog smanjenja troškova sirovina u 2020. povećala se za 80.000 kn pozicija "zadržana dobit" (i pozicija "zadržana dobit ili preneseni gubitak"), a zbog smanjenja troškova sirovina u 2021. povećala se za 56.000 kn pozicija "dobit poslovne godine" (i pozicija "dobit ili gubitak poslovne godine"). Zbog smanjenja troškova sirovina u 2020. i 2021. povećala se za 136.000 kn pozicija "kapital i rezerve", a pozicija "obveze za poreze, doprinose i slična davanja" i pozicija "kratkoročne obveze" povećale su se za 17.000 kn povećane obveze za porez na dobit (170.000 x 10%), dok se pozicija "ukupna pasiva" povećala za 170.000 kn.

Uz prikazane izmjene korigiranih računa dobiti i gubitka i bilance za 2020. i 2021., potrebno je navedene promjene i proknjižiti u knjigovodstvu poduzetnika sa stanjem 1. siječnja 2022.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Povećanje vrijednosti zaliha sirovina na dan 1.1.2022. zbog promjene metode utroška zaliha s metode prosječnog ponderiranog troška na metodu FIFO za 2020. i 2021.	170.000,00	3100	-
	■ povećanje zaliha u korist zadržane dobiti	136.000,00	-	9405
	■ povećanje zaliha u korist tekuće dobiti - odgođena porezna obveza (10% na 170.000,00)	17.000,00	-	9894

3100 - Zaliha sirovina i materijala
9405 - Zadržana dobit zbog promjene računovodstvene politike

9894 - Odgođena porezna obveza zbog promjena računovodstvenih politika i ispravaka temeljnih pogrešaka

Na kraju godine poduzetnik je dužan osnovicu poreza na dobit povećati za 170.000,00 kn u obrascu PD za 2022. i nakon toga u knjigovodstvu na dan 31. prosinca 2022. proknjižiti ukidanje odgođene porezne obveze:

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
2.	Na dan 31. prosinca 2022. ukidanje odgođene porezne obveze nakon povećanja osnovice poreza na dobit za povećanje vrijednosti zaliha zbog promjene metode utroška	34.000,00	9894	811

811 - Korekcija poreza na dobit zbog odgođene porezne imovine i odgođene porezne obveze

Napomene:

- Kako se postupa sa kontom 811 na kraju godine u knjigovodstvu i u Računu dobiti i gubitka objasnili smo u članku "Iskazivanje odgođene porezne imovine i odgođene porezne obveze u knjigovodstvu i u Računu dobiti i gubitka", koji je objavljen u RiPup-u br.11/2022.

2.5. Objavljivanje

Svrha bilješki uz financijske izvještaje je prikazati dodatne i dopunske informacije koje nisu prezentirane u bilanci i računu dobiti i gubitka poduzetnika, sukladno odredbama odgovarajućih standarda financijskog izvještavanja. U bilješkama uz financijske izvještaje se:

- prezentiraju informacije o osnovi za sastavljanje financijskih izvještaja i određenim računovodstvenim politikama;
- objavljuju informacije čije se objavljivanje nalaže računovodstvenim standardima, a koje se ne prikazuju drugdje u financijskim izvještajima; te
- daju informacije koje se ne prezentiraju drugdje u financijskim izvještajima, a važne su za razumijevanje financijskih izvještaja.

Obveza objavljivanja računovodstvenih politika u bilješkama izravno je i tražena točkom HSFI-a 3.33:

"Računovodstvene politike primijenjene pri sastavljanju financijskih izvještaja, i važne za njihovo razumijevanje, poduzetnik treba objaviti u bilješkama."

Prema točki HSFI-a 3.34., **u određivanju treba li se određena računovodstvena politika objaviti**, menadžment razmatra hoće li takvo objavljivanje pomoći korisnicima u razumijevanju načina na koji su transakcije i poslovni događaji utjecali na izvještenu financijsku uspješnost i financijski položaj. Objavljivanje određene računovodstvene politike je naročito korisno kada su te politike izabrane između alternativadopuštenih u HSFI-ma. Svaki poduzetnik razmatra prirodu svojih djelatnosti i politike koje bi korisnik njegovih financijskih izvještaja mogao očekivati da se objave za tu vrstu poduzetnika. Računovodstvena politika može biti važna čak i ako prikazani iznosi za tekuće i prethodno razdoblje nisu značajni.

3. Računovodstvene procjene

Kako bi osigurao fer i istinito prikazivanje financijskog položaja, financijske uspješnosti i novčanih tijekomova poduzetnik se treba držati pravila propisanih računovodstvenim standardima. U pojedinim slučajevima računovodstvenim standardima propisano je više rješenja,

a na poduzetniku je da izabere ono koje ima pozitivan učinak na fer i istinitost izvještavanja. No, osim navedenih mogućnosti koje se ostvaruju izborom računovodstvene politike, postoje i područja koja zahtijevaju primjenu postupka procjenjivanja koje se temelje na zadnjim raspoloživim pouzdanim informacijama.

Računovodstvenom procjenom bave se točke HSFI-a 3.24 do 3.29. **Potreba za računovodstvenim procjenama nastaje kao rezultat nesigurnosti** zbog kojih velik broj stavaka u financijskim izvještajima nije moguće točno mjeriti,

ističemo...

To znači da je korištenje razumnih procjena bitan dio sastavljanja financijskih izvještaja i ne umanjuje njihovu pouzdanost.

Primjeri računovodstvenih procjena su:

- **kod zaliha** - određivanje da li će zalihe donijeti buduće ekonomske koristi kroz poslovno korištenje ili prodaju
- **kod financijske imovine koja se mjeri po fer vrijednosti** - određivanje fer vrijednosti
- **kod potraživanja** - procjena naplativosti potraživanja kojima je prošao rok dospijeca radi otpisa sumnjivih i spornih potraživanja
- **kod dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine** - kod procjene vijeka upotrebe i ostatka vrijednosti radi utvrđivanja stope amortizacije i osnovice za obračun amortizacije
- **kod rezerviranja** - procjena obveza nastalih temeljem jamstava odnosno garancija.

Kada su u pitanju računovodstvene procjene treba biti svjestan da je njihova primjena često obilježena značajnim nesigurnostima. Dobar primjer složenosti računovodstvene procjene možemo vidjeti i kod procjenjivanja vijeka upotrebe i osnovice za obračun amortizacije nekog proizvodnog stroja. Naime, na procjenu vijeka upotrebe stroja i osnovice za obračun amortizacije može biti relevantno nešto ili sve od slijedećeg:

- tehnološki razvoj koji bi mogao dovesti do zastarijevanja ili ukidanja tehnologije
- način i intenzitet korištenja stroja, uvjeti u kojima stroj radi
- pad potražnje za proizvodima koje stroj proizvodi
- procjena ostatka vrijednosti stroja.

Ovdje treba naglasiti da su neki od ovih kategorija i međuovisni, pa promjena u procjeni jedne od ovih stavaka može dovesti do promjene u procjeni druge kategorije.

3.1. Promjene računovodstvenih procjena

Procjena će se možda morati promijeniti ako nastupe promjene okolnosti na kojima se temeljila ili kao rezultat novih informacija ili većeg iskustva. Po svojoj prirodi promjena procjene ne odnosi se na prethodna razdoblja i nije ispravljanje pogreške.

Što se smatra promjenom računovodstvene procjene definirano je točkom HSFI-a 3.4.:

“Promjene računovodstvene procjene su usklađivanja knjigovodstvenog iznosa neke imovine ili obveze, ili iznosa periodične potrošnje neke imovine nastalo procjenom sadašnjeg stanja i očekivanih budućih koristi i obveza povezanih s tom imovinom i obvezama. Promjene računovodstvenih procjena nastaju zbog novih informacija ili novih otkrića i u skladu s tim nisu ispravci pogrešaka.”

U mjeri u kojoj iz promjene računovodstvene procjene proizlaze promjene u imovini i obvezama ili se odnosi na neku stavku kapitala, to se treba priznati **usklađivanjem knjigovodstvenog iznosa odgovarajuće stavke imovine, obveza ili kapitala u razdoblju nastale promjene** (HSFI 3.28.).

Učinak promjene računovodstvene procjene, osim one na koju se primjenjuje točka 3.28., priznat će se uključivanjem u dobit ili gubitak u:

- razdoblju promjene, ako promjena utječe samo na to razdoblje, ili
- razdoblje promjene i budućim razdobljima, ako promjena utječe na oba razdoblja (HSFI 3.27.).

Pojašnjenje točke HSFI-a 3.28 dano je točkom HSFI-a 3.29. Prema navedenoj odredbi promjena računovodstvene procjene može utjecati samo na dobit ili gubitak tekućeg razdoblja, ili na dobit i gubitak tekućeg i budućih razdoblja.

Primjerice, promjena procjene iznosa sumnjivih i spornih potraživanja utječe samo na dobit ili gubitak tekućeg razdoblja i za tu svrhu je priznata u tekućem razdoblju. Međutim, **promjena procijenjenog vijeka uporabe ili očekivanog trošenja budućih ekonomskih koristi utjelovljenih u imovini koja se amortizira utječe na rashod amortizacije u tekućem razdoblju i u svakom budućem razdoblju tijekom preostalog vijeka uporabe te imovine.**

U oba se slučaja učinak promjene, koja se odnosi na tekuće razdoblje, priznaje kao prihod ili rashod tekućeg razdoblja. Učinak na buduća razdoblja, ako postoji, priznaje se kao prihod ili rashod u tim budućim razdobljima.

Prema točki HSFI 3.10., **buduća primjena – promjena računovodstvenih politika i priznavanja učinaka promjena računovodstvenih procjena je:**

- a) primjenjivanje nove računovodstvene politike na transakcije, druge događaje i uvjete nastale nakon datuma s kojim su politike promijenjene, i
- b) priznavanje učinaka promjena računovodstvenih procjena u tekućem i budućim razdobljima uvjetovanih tom promjenom.

Primjer 2. - Promjena procjene vijeka trajanja

Poduzetnik je kupio stroj u siječnju 2020. čija je nabavna vrijednost **200.000,00** kn. Prilikom stavljanja u upotrebu, uprava poduzetnika procijenila je da će se stroj upotrebljavati 10 godina, pa je određena godišnja stopa amortizacije od 10%.

U 2022. nakon dvije godine upotrebe stroja, zbog intenzivne upotrebe stroja i zbog tehnološkog razvoja, uprava poduzetnika odredila je novi procijenjeni vijek upotrebe stroja od ukupno 6 godina. Obzirom da se tijekom prve dvije godine upotrebe stroj amortizirao za 20% odnosno za **40.000,00** kn preostalih 80% vrijednosti stroja odnosno preostalu knjigovodstvenu vrijednost stroja u svoti od **160.000,00** kuna potrebno je amortizirati u preostalih 4 godine upotrebe pa bi godišnja amortizacija trebala iznositi **40.000,00** kuna (160.000,00 / 4), a iz toga proizlazi da u preostale 4 godine upotrebe stroja godišnja stopa amortizacije trebala bi biti 20% (40.000,00 : 200.000,00 = 0,2 x 100 = 20%). Pregled godišnjih stopa amortizacije igodišnje amortizacije dajemo u sljedećoj tablici:

TELEFON ZA KONZULTACIJE**Ponedjeljkom i četvrtkom**

od 11.00 do 15.30 sati,

utorkom, srijedom i petkom

od 8.30 do 13.00 sati.

01/48 36 046 i 01/49 21 739

Tablica 6.: Pregled stopa amortizacije kod promjene vijeka upotrebe stroja

Godina	Nabavna vrijednost	Godine vijeka upotrebe	Godišnja amortizacije		Ispravak vrijednosti	Knjigov. vrijednost
			Stopa	Iznos		
1	2	3	4	5	6	7
2020	200.000	10	10	20.000	20.000	180.000
2021	200.000	10	10	20.000	40.000	160.000
2022	200.000	6 (4)	20	40.000	80.000	120.000
2023	200.000	6 (4)	20	40.000	120.000	80.000
2024	200.000	6 (4)	20	40.000	160.000	40.000
2025	200.000	6 (4)	20	40.000	200.000	0

3.2. Objavlivanje

Za razliku od računovodstvenih politika, nema zahtijeva da seračunovodstvene procjene objavljuju u bilješkama. Računovodstvene procjene trebaju biti jasno prezentirane uz poslovni događaj na koje se odnose uvažavajući pravila propisana HSFI-ima. Dakle, koja će se računovodstvena stopa primjenjivati na određenu imovinu ne treba biti objavljeno, ali pri praćenju obračuna amortizacije mora biti razvidno i računski provjerljivo koja je stopa primjenjivana na obračun amortizacije, te na koju osnovicu.

Točkom HSFI-a 3.37. **zahtijevano je objavljivanje u slučaju promjene računovodstvene procjene:**

“Poduzetnik treba objaviti vrstu i iznos promjene računovodstvene procjene, koja ima učinak na tekuće razdoblje ili za koju se očekuje da će imati učinak na buduća razdoblja.”

Iz svega navedenog proizlazi da u slučaju dosljedne primjene računovodstvene procjene nema potrebe za njezinim objavljivanjem. No, u slučaju kada nadzorna tijela primijete nedosljednosti u primjeni računovodstvene procjene, smatrat će da se radi o promjenama računovodstvenih procjena i zahtijevati prikaz učinka njezine promjene.

4. Na kraju

U izboru računovodstvenih politika, te promjeni računovodstvenih procjena poduzetnik ima određenu slobodu, ali treba imati na umu da je ona strogo ograničena zahtjevima za poboljšanjem ili barem očuvanjem fer i istinitog izvještavanja o poslovanju. **Stoga prije izbora** nekog od ponuđenih alternativnih pravila iz odredbi HSFI-a (poglavlje 2.1), a osobito u slučaju kada se donosi računovodstvena politika koja odstupa od zahtjeva HSFI-a (poglavlje 2.2.), ili se računovodstvena politika kreira iz drugih izvora zbog nepostojanja primjenjivog HSFI-a (poglavlje 2.3.) **od izuzetne je važnosti utvrditi da takav izbor neće negativno uticati na istinitost izvještavanja.** Jasno je da o tome treba voditi računa i pri svakoj promjeni računovodstvene politike.

Posebnu pozornost skrećemo na računovodstvene procjene, jer je u praksi primijećena neprimjerena opuštenost pri njihovom utvrđivanju. Što ističemo u poglavlju 5.2. ovog članka.

4.1. Razlikovanje računovodstvene politike od računovodstvene procjene

Iz svega navedenog možemo uočiti da učinak promjene računovodstvene procjene nema retroaktivni učinak kao što to ima promjena računovodstvene politike. Učinak promjene računovodstvene

procjene prvi puta očituje se u godini primjene nove procjene i za buduća razdoblja.

Međutim, nije uvijek jednostavno razaznati da li se radi o promjeni računovodstvene politike ili o promjeni računovodstvene procjene. I u samim odredbama HSFI-a dano je i priznanje da mogu nastati i nedoumice pri razlikovanju promjene računovodstvene politike od promjene računovodstvene procjene. U tom slučaju postupa se prema pravilu iz točke HSFI-a 3.26:

“Kada je teško razlikovati promjenu računovodstvene politike od promjene računovodstvene procjene, promjena se smatra promjenom računovodstvene procjene.”

Ovdje treba naglasiti da je ovo pravilo ne smije shvatiti preširoko, odnosno uputno ga je primijeniti samo ukoliko smije primijeniti u rijetkim slučajevima kada

Istom točkom je naglašeno da je **promjena primijenjene osnovice mjerenja promjena računovodstvene politike a ne promjena računovodstvene procjene.**

4.2. Rizici od pogrešnih računovodstvenih procjena

Zbog nesigurnosti pri odabiru postupaka, početno procjenjivanje i naknadna promjena računovodstvenih procjena smatra se izuzetno kompleksnim područjem koje zadaje znatne probleme nadzornim tijelima i komercijalnoj reviziji. Na to jasno upućuje samo postojanje posebnog Međunarodnog revizijskog standarda **540 - revidiranje računovodstvenih procjena i povezanih objava.**

Prema točki 3. navedenog revizijskog standarda, računovodstvene procjene jako variraju u sadržaju i zahtijeva se da ih menadžment učini kada se novčani iznosi ne mogu izravno opažati. Mjerenje tih novčanih iznosa je podložno nesigurnosti procjene koja odražava inherentna ograničenja u znanju ili podacima. Ta ograničenja uzrokuju inherentnu subjektivnost i varijacije u mjerenju ishoda. Proces stvaranja računovodstvene procjene uključuje odabiranje i primjenjivanje metoda za korištenje pretpostavki i podataka, što zahtijeva prosudbu menadžmenta i može uzrokovati složenosti u mjerenju. **Učinci složenosti, subjektivnosti ili drugih čimbenika inherentnog rizika na mjerenja tih novčanih iznosa utječe na njihovu podložnost pogrešnom prikazivanju.**

Osnovni problem računovodstvenih procjena je u činjenici da pri procjenjivanju treba primjenjivati osnovna računovodstvena načela, a kao osobito bitna treba istaći načelo opreznosti i načelo dosljednosti.

Načelo opreznosti proizlazi iz neizvjesnosti koja je sastavni dio poslovanja, a znači da prihode treba priznati onda kada su sigurni, a rashod i onda kada su mogući. To znači da se ne smije pretpostaviti ostvarivanje dobiti, ali se može pretpostaviti ostvarivanje gubitka. Na taj način “skriva” se dobit kako bi se zadržao novac koji je prijeko potreban za poslovanje i osobito važan segment u slučaju negativnih trendova u pogledu opće likvidnosti i porasta troškova poslovanja. Iz tog razloga poduzetnici “natežu” načelo opreznosti te bez jasnih obrazloženja podcjenjuju pozicije aktive ili precjenjuju pozicije pasive čime smanjuju financijski rezultat, a time često i obvezu za porez na dobit.

Najčešća područja u kojima se griješi ili zloupotrebljava načelo opreznosti je primjena ubrzane amortizacije, neprocjenjivanje ili prenisprocjena ostatka vrijednosti dugotrajne imovine, ispravak vrijednosti zaliha, te postupci otpisa potraživanja.

